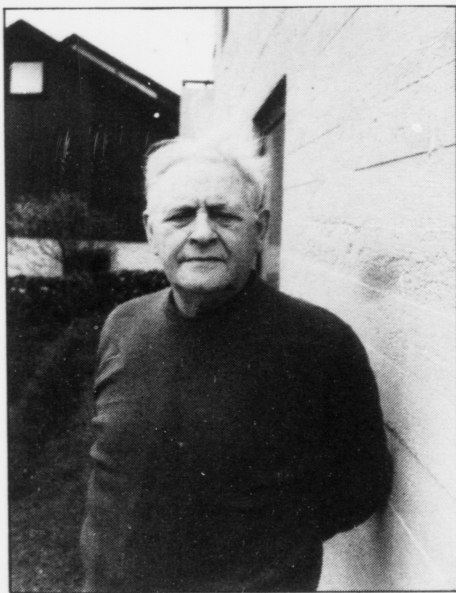

Sámal Johansen sigur frá

Hann var av bestu skífarum, mikil ítróttarmaður og reystmenni, hann var ættstóður og hevði mikið fæ. Jallarnir, Eiríkur og Svein, giftu honum systur sína, Bergljót Hákonardóttur, og hon var eitt satt konubrot, sonur teirra var Eindridi. Jallarnir góvu honum stórt land í Orkadali, so hann var hin mætasti maður í Trondheimi.

Frá Ulsberg fóru vit omaneftir fram við Bergkák og Soknedal, sum er 299 m o.f.h. og komu til Støren kl. 18.35. Henda vegin er landslagið sjáldsama vakurt, heygjut, væl dyrkað og við nógvum víðavøkstri.

Støren er í Gauldalinum, og her rennur áin Gaula. Í føroysku týðingini av Heimskringlu verður hesin dalurin nevndur Geylardalurin, og áin verður kallað Geylá. Onkustaðni í Geylardalini var garðurin Rimul, sum Tóra, vinkona Hákonar jalls, átti.

Tá ið Hákon jallur flýddi fyrst undan Ólavi Trygvasoni og síðani undan teimum norsku bóndunum, letur Snorri hann koma til Meðalhús (nú Melhus), men tá bóndur vóru á veg hagar eftir honum, rýmdi hann úr Meðalhúsi til Rimul og bað Tóru fjala seg. Tá letur Snorri Tóru taka soleiðis til orða: »Her á garði mínum munnu teir fara at leita bæði úti og inni, tí at mangir vita, at eg gjarna man vilja hjálpa tær, alt tað eg kann. Men í einum rúmi her hjá mær haldi eg eingin man fara at leita eftir einum slíkum manni sum tær, og tað er í svinabølinum.« Hon fjaldi so Hákon jall í svinabølinum, og har í svinabølinum var tað, at trælurin drap hann.

Lendið oman móti Trondheimsfirðinum er lágt, heygjut og vakurt. Vit komu til Trondheims kl. 19.20, og ferð okkara úr Oslo hevði vart tiggju minuttir yvir 9 tímar.

Á jarnbreytarstöðini fingi vit okkum fatur á einum bili, og við honum fóru vit til Larssens hotel í Thomas Angellsgate, har skuldu vit vera teir báðar dagarnar, vit fóru at steðga í Trøndheimi.

Høvuðsorindini hjá okkum í Trondheimi vóru at siggja dómkirkjuna, sum vit høvdu lisið so nógv um,

og sum vit høvdu hoyrt fólk, sum hava verið her, siga so nógv frá, og tá vit høvdu fingið viðføri okkara inn á rúmið, sum vit skuldu vera í og fingið okkum ein kopp av kaffi, hildu vit, at vit skuldu fara at vita, um vit ikki mundu finna til dómkirkjuna, veðrið var gott, og leingi var ljóst á kvöldi.

Vit høvdu eitt kort av Trondheimi og høvdu »sett út í kortið«, áðrenn vit fóru frá húsum. Vit gingu fyrst eftir Thomas Angellsgate oman móti ánni til Kjøpmansgate og eftir Kjøpmansgate til Bispegate og komu í øllum góðum til kirkjuna. Kirkjan var stongd, so vit sluppu ikki inn í hana, men tað høvdu vit heldur ikki væntað, tí tað var vordíð so seint, men nóg mikið var at hyggja at uttan — fyríbils.

Hjá fólk, sum ikki hevur størvegis skil á byggilist, er tað ógjørligt at greiða frá hesari kirkju, tað mar ganga upp hjá teimum, sum hava meira skil á hesum enn vit. Eg skal tí steðga við hesum, inntil vit hava verið inni í kirkjuni. Tað stóð at lesa á hurðini, at rundvisan fór at vera í kirkjuni morgunin eftir. Har man onkur fara at greiða frá, so har verða líkindi til at lurta eftir.

Vit gingu rundan um kirkjuna og hugdu at hesum óføra byggiverki. Tað vil haldast, at henda kirkjan verður ongantíð liðug. — Tað man hon kortini fara at verða — men enn fer almikið arbeiði fram. Í nógvum stóðum stóðu høgir byggipallar (stillads) upp at kirkjuni. Vit vóru og hugdu at Erkbispagarðinum uttan og fóru so oman til Nidaránna, áðrenn vit fóru heim aftur.

Vit fóru ikki sama veg heim, sum tá vit fóru til kirkjuna, men gingu annan og longri veg, fyrst eftir Prinsensgate, ið sær út til at vera ein heilt stásilig gata, tvørtur um Bispegate til Sverresgate, Erling Skakkesgate og Kalvskinnsgate. Her á leið, norðan fyri dómkirkjuna, sum nú er gaml býarpartur við breiðum, stásiligum gøtum og trøngum gøtusmogum, her var í gomlum døgum eitt stórt óki, ið nevnt var Kálvsskinnið. Á Kálvsskinninum var tað, at bardagin millum Sverra

og Erling Skakka og son Erlings Magnus fór fram í árinum 1179. Áðrenn bardagin byrjaði sigst, at Sverri talaði til sínar menn, og m.a. skuldi hann siga: »Nú mugu tit royna tykkum sum menn, og ein og hvør skal fáa ta løn, sum hann hevur uppið. Hann, ið fellir lendan mann, skal gerast lendur maður, og hann, sum fellir hirnmann, skal gerast hirnmaður.« Sverri vann, Erlingur fall, og Magnus flýddi. Tá ið Magnus kom fram við faðir sínum, sum lá í andaleypi, boygdi hann seg niður, kysti hann og segði: »Vit hittast á tí stóra gleðidegi, faðir.«

Av Kálvsskinninum fóru vit eftir Erling Skakkesgate til Prinsensgate og síðani eftir henni tvørtur um Kongensgate og Dronningensgate oman til Olav Trygvessonsgate og eftir hesi gøtu til Søndergate til Th. Angellsgate og fóru heima á hotellinum kl. 22. Vit vóru móð, fingi okkum ein kopp av kaffi og fóru til songar. Nú hildu vit eisini tað vea langt síðani, vit vaknaðu um borð á »Kong Olav V« í Oslofirðinum.

Larssens hotel er, sum sagt, í Th. Angellsgate. Henda gatan, sum er ein lítill, friðarlig gata, eitur eftir ríkmanninum Thomas Angell, ið livdi frá 1692 til 1767. Angellættin var komin úr Angel í Suðurjútlandi til Noregs. Av hesari ætt eru serliga brøðurnir Lorenz og Thomas kendir fyri teirra stóra ríkidømi. Th. Angell var ógiftur, og hann gav allar ognir sínar til býin Trondheim.

Larssens hotel, hildu vit, var eitt nossligt og friðarligt hotel, og sengurnar vóru frálíka góðar. Vit svóvu líka til kl. 7, 17/7, tá fóru vit upp, lurtaðu eftir radio (radio og telefon vóru á rúminum) og fóru at fáa okkum ábit. Tað var bæði nógvur og góður matur á borðinum, og vit kundu velja burtúr tað, sum okkum dámdi best. Vit ótu okkum mett, og tað kostaði 25 kr. fyri bæði.

Ókunnufólk, sum fyrstu ferð fara at vitja dómkirkjuna, fara vanliga eftir tí breiðu og stásiliga Munkegate, frá fiskatorginum »Ravnskloa« tvørtur um torgið við minnismerknum fyri Ólavi Trygvasoni og beinleiðis til inngongdina á norðursíðuni á kirkjuni. Hetta kundu vit lesa í bókinginum »Fører for Nidaros domkirke«, sum vit høvdu keypt okkum, men tað veldst sjálvsagt um, hvar tú ert staddur í býnum. Vit kundu væl farið eftir Munkegate, men hildu, at eftir hesi gøtu kundu vit fara, tá vit fóru heim aftur. Vit fóru frá húsum kl. hálgum tiggju eftir Søndergate, Kongegate og gjøgnum eina tronga gøtusmogu til Erling Skakkesgate og síðani eftir Munkegate til dómkirkjuna. Har var ein rúgva av fólk komið saman, og á tungumálunum hoyrdist, at tey vóru komin úr ymskum londum. Tey gingu rundan um kirkjuna og hugdu at henni, meðan tey bíðaðu eftir, at upp skuldi verða latið. Ein ungur maður var har, sum greiddi frá ymskum viðvíkjandi kirkjuni.

Óg har var eisini nógv at greiða frá og hyggja at. Tað nýtist ikki manni ella kvinnu at hava størvegis skil á byggilist (arkitekturi) til at siggja, at her hava verið ymskar meiningar um, hvussu endurreisingin átti at fara fram. Síðani høvdu

endurreisingin av hesi gomlu kirkju byrjaði 1869, hevur nógv stríð verið millum bæði lærðar menn og leikmenn um, hvussu endurreisingin átti at fara fram. Tað prýðiligasta av kirkjuni uttan er vesturendin, kallaður »Vestfronten«.

Vesturendin var nærum dottin niður, tá endurreisingin av honum byrjaði, og hvussu hann hevði sæt út, visti eingin skil á, og nógvur ivi og nógv stríð hevur verið um hetta arbeiði. Besta dømi er, at tað eru gjørd 32 uppskot um, hvussu vesturendin eigur at verða gjørdur. Men líkamikið, nú er »Vestfronten« komin so mikið áleiðis, at nú verða ikki størvegis broytingar gjørdar, men nær liðugt verður, er ikki gott at siga. Maðurin, sum segði frá, varð spurður, nær hann helt, at kirkjan mundi fara at vera liðug. Tað dugdi hann einki at siga um, men hann bað okkum koma aftur 1980, tá mundi fara at liða nakað, helt hann, men tað var skilligt at hoyra, at hann ivaðist.

Vit sluppu inn í kirkjuna kl. 10, og tað kostaði eina krónu at sleppa inn.

Fyrst, ið vit komu inn í kirkjuna úr sálarljósinum, var tað so myrkt inni, at vit einki sóu, men tá vit høvdu verið inni eina stund, fóru eyguni at venjast til, og vit ógvaðust, tá vit sóu allan vakurleikan. Tær háreistu súlnar, teir vakru bogarnir og tað høga hálvíð krupu út úr myrkrinum. Eg skal ikki her royna at siga nakað um hetta byggiverk, tað dugi eg ikki, tað eigi eg eingi orð fyri. Vit nútíðarmenniskju, sum hoyra og siggja so mangt ótrúligt, sum hendir á okkara døgum (júst í hesi løtu, meðan við stóðu inni í dómkirkjuni í Nidarósa, vóru menn á ferð upp á mánan) vit verða ivaleyst líkasæl og dælsk og duga illa at fata tær kenslur, sum gudótandi miðaldarmenniskju kendu, tá tey stigu inn undir hesi høgu hálvi, aftaná at tey við nógv stríð høvdu strevað seg oman úr dølunum til sankta Ólavs brunnin til at royna at søkja sær heilsubót.

Men tá vit stóðu inni í hesi kirkju, dugdu vit væl at fata, at fólk, sum komu úr teimum smáu kroynsum í teimum norsku dølunum og oyðimørkunum, kundu seg smá. Tað stendur skrivað, at »Harrin býr ikki í templum, sum eru gjørd av munnahondum«, men óivað hava miðaldarmenniskju trúð, at inni undir hesum høgu hálvi búið hin altvaldandi.

Vit, sum koma frá hesum smáu útskerjum í Atlantshavi inn í hetta størsta byggiverkið í norðurlondum frá miðöldini, duga ikki at málbera okkum um tað, sum vit siggja, vit kunnu bara hyggja og undrast. Vit vita, tí vit hava lisið um tað, at kirkjan stóð liðug í øllum sínum skreytbúna í byrjanini á fjúrtandu öld. Seinni, vita vit, at hon fleiri ferðir er herjað av eldi, og at enda fór hon í órøkt. Vit vita, at endurreisingin av kirkjuni byrjaði í 1869. Hvussu nógv endurreisingin hevur kostað hesi hundrad árin, er ilt at siga, óvist man vera, um nakar dugir at siga tað, men tað hevur verið dyrt, og tað undrar okkum, at tað norska fólk, sum, í hvussu er í nútíðandi öld, var eitt fátækt fólk, skal hava havt ráð til at byggja hesa kirkju upp av nýggjum. Framhald